

Sygn. akt V KK 601/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 grudnia 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Eugeniusz Wildowicz (przewodniczący)

SSN Kazimierz Klugiewicz (sprawozdawca)

SSN Paweł Wiliński

Protokolant Katarzyna Wępa

w sprawie **D. M.**,

oskarżonego z art. 209 § 1 i 1a k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej, na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.,

w dniu 8 grudnia 2021 r.,

kasacji, wniesionej przez Prokuratora Generalnego na korzyść oskarżonego
od wyroku Sądu Rejonowego w Z.

z dnia 19 lutego 2019 r., sygn. akt VII K (...),

**uchyla zaskarżony wyrok i na podstawie art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k.
postępowanie w sprawie umarza, kosztami procesu obciążając
Skarb Państwa.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w Z. wyrokiem z dnia 19 lutego 2019 r., sygn. akt VII K (...),
uznał D. M. za winnego tego, że w okresie od 6 lipca 2016 r. do 25 stycznia 2018 r.,
w Z., woj. (...), uchylał się od wykonywania obowiązku alimentacyjnego wobec
małoletnich L. M. i O. M., określonego co do wysokości ugodą zawartą przed

Sądem Rejonowym w Z., sygn. akt III RC (...), z dnia 13 października 2015 r., gdzie łączna wysokość powstałych wskutek tego zaległości stanowi równowartość co najmniej trzech świadczeń okresowych, czym naraził ich na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych tj. przestępstwa z art. 209 § 1 i 1a k.k., za które wymierzono mu karę 10 miesięcy ograniczenia wolności, polegającej na obowiązku wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 30 godzin w stosunku miesięcznym. Ponadto, na podstawie art. 34 § 3 k.k. w zw. z art. 72 § 1 pkt 3 k.k., zobowiązał oskarżonego do wykonywania ciążącego na nim obowiązku łóżenia na utrzymanie L. M. i O. M..

Wyrok ten nie został zaskarżony przez którąkolwiek ze stron i uprawomocnił się 27 lutego 2019 r.

Pismem z dnia 17 listopada 2021 r. kasację od powyższego wyroku, na korzyść oskarżonego, wniósł Prokurator Generalny, podnosząc zarzut rażącego i mającego istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenia przepisów prawa procesowego – art. 413 § 2 pkt 1 k.p.k. w zw. z art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k., polegającego na skazaniu D. M. za przestępstwo niealimentacji – uchyłaniu się od wykonywania obowiązku alimentacyjnego wobec małoletnich dzieci: L. M. i O. M., w okresie od 6 lipca 2016 r. do dnia 25 stycznia 2018 r. pomimo tego, że wcześniej – prawomocnym z dnia 22 lutego 2019 r. – wyrokiem Sądu Rejonowego w Ż. z dnia 14 lutego 2019 r., sygn. akt II K (...), D. M. został skazany na występki z art. 209 § 1 i 1a k.k., popełniony na szkodę tych samych pokrzywdzonych w okresie od 6 lipca 2016 r. do dnia 29 grudnia 2016 r. oraz od dnia 6 stycznia 2017 r. do dnia 9 czerwca 2018 r.

Na podstawie tego zarzutu Prokurator Generalny wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w Z. do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy rozważył, co następuje.

Kasacja jest oczywiście zasadna, co uprawniało do jej rozpoznania na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

Trafnie Prokurator Generalny zauważył, że porównanie treści zaskarżonego wyroku z wydanym wcześniej, prawomocnym wyrokiem Sądu Rejonowego w Ż. prowadzi do wniosku, że Sąd Rejonowy w Z. naruszył wynikający z art. 17 § 1 pkt 7

k.p.k. zakaz *ne bis in idem*. Oba orzeczenia polegały bowiem na skazaniu D. M. za przestępstwo niealimentacji w typie kwalifikowanym (art. 209 § 1 i 1 a k.k.), popełnione na szkodę O. M. i L. M., na których to rzecz oskarżony zobligowany był wywiązywać się z obowiązku alimentacyjnego, określonego co do wysokości na mocy ugody zawartej przed Sądem Rejonowym w Ż. z dnia 13 października 2015 r., sygn. akt III RC (...) (wskazana w wyroku Sądu Rejonowego w Ż. sygnatura: III RC (...) stanowi oczywistą omyłkę pisarską). Porównanie opisów czynów przypisanych oskarżonemu w tych orzeczeniach prowadzi do wniosku, że okres przestępstwa niealimentacji wskazany w zaskarżonym kasacją wyroku Sądu Rejonowego w Z. (6 lipca 2016 r. - 25 stycznia 2018 r.) niemal w całości mieści się w czasokresie przestępstw przypisanych w warunkach ciągu przestępstw we wcześniejszym wyroku Sądu Rejonowego w Ż. (6 lipca 2016 – 29 grudnia 2016 r. oraz 6 stycznia 2017 r. - 9 czerwca 2018 r.).

Zauważyć należy jednocześnie, że orzeczenie z dnia 14 lutego 2019 roku w sprawie o sygn. akt II K (...) - wydane w ramach postępowania obarczonego względną przesłanką odwoławczą w postaci zawisłości sprawy — uprawomocniło się w dniu 22 lutego 2019 roku. W tej dacie wyrok z dnia 19 lutego 2019 roku w sprawie o sygn. akt VII K (...) nie był jeszcze prawomocny i uzyskał ten przymiot dopiero w dniu 27 lutego 2019 roku. To zaś sprawiło, że od dnia 22 lutego 2019 roku zaczęła funkcjonować negatywna przesłanka procesowa w postaci powagi rzeczy osądzonej (*res iudicata*), która zniósła wcześniej zaistniałą względną przesłankę odwoławczą *lis pendens*, wynikającą z wcześniejszej zawisłości sprawy o sygn. akt II K (...).

W analogicznym stanie faktycznym Sąd Najwyższy stwierdził, że negatywna przesłanka *lis pendens* stanowiąca względny powód odwoławczy, formułuje zakaz równoległego prowadzenia postępowań karnych dotyczących tego samego przedmiotu procesu, w stosunku do tej samej osoby, podyktowany względami ekonomiki procesowej. Jednak zakaz ten ustaje z chwilą, gdy w jednym z tych postępowań zapadnie prawomocny wyrok kończący postępowanie w sprawie. Wówczas zaczyna funkcjonować negatywna przesłanka procesowa w postaci powagi rzeczy osądzonej (*res iudicata*).

Przede wszystkim należy jednak podkreślić, że nieobjęcie we wcześniejszym wyroku okresu od 30 grudnia 2016 r. do 5 stycznia 2017 r. nie może prowadzić do stwierdzenia, że w obu postępowaniach nie występuje pełna tożsamość podmiotowo-przedmiotowa obu skazań. Trzeba bowiem zauważyć, że – jak wynika z treści art. 209 § 1 k.k. – warunkiem odpowiedzialności za ustanowiony w tym przepisie występki jest to, aby zaległości stanowiły równowartość co najmniej 3 świadczeń okresowych albo jeżeli opóźnienie zaległego świadczenia innego niż okresowe wynosiłoby co najmniej 3 miesiące. W rozpoznawanej sprawie okres, w którym rozmijają się opisy czynów wynosi zaledwie kilka dni i to w takim układzie, w którym zarówno jego data początkowa i końcowa wyznacza okresy już osądzone. Z perspektywy wskazanych znamion, definiujących wieloczynowy charakter przestępstwa niealimentacji, oznacza to w istocie zbiór pusty, który nie może być przedmiotem ponownego postępowania. Wprawdzie w orzecznictwie podkreśla się, że "w przypadku przestępstw niealimentacji, które należą do kategorii tzw. przestępstw zbiorowych, sformułowana w art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. przeszkoda procesowa w postaci *rei iudicatae* może zachodzić wyłącznie wówczas, gdy okresy uporczywego uchylania się od obowiązku świadczeń alimentacyjnych, ustalone w kolejno rozpoznawanych sprawach, są identyczne i pokrywają się ze sobą lub gdy okres określony w sprawie następnej został w całości objęty skazaniem w sprawie rozpoznawanej poprzednio, prawomocnie już zakończonej" (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 marca 2021 r., II KK 424/20, LEX nr 3219826; zob. też: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 października 2016 r., IV KK 338/16, LEX nr 2139259; z dnia 14 grudnia 2001 r., II KKN 37/01, LEX nr 51602; zob. także wyroki tego Sądu: z dnia 5 stycznia 2001 r., V KKN 504/00, OSNKW 2001, z. 7-8, poz. 57; z dnia 17 stycznia 2002 r., II KKN 45/01, LEX nr 53020; z dnia 6 lutego 2002 r., V KK 10/02, LEX nr 53910; z dnia 13 maja 2003 r., V KK 41/03, LEX nr 78388; z dnia 9 listopada 2011 r., IV KK 321/11, LEX nr 1044059), jednak – jak pokazują realia rozpoznawanej sprawy – niepokrywanie się lub nieobejmowanie badanych okresów nie w każdym przypadku będzie stanowiło przeszkodę do stwierdzenia tożsamości podmiotowo-przedmiotowej w porównywanym sprawach. Powinno ono bowiem dotyczyć takich wycinków czasowych, które mogłyby być potraktowane jako odrębny czyn zabroniony w świetle dyspozycji art. 209 § 1 k.k., w której pojęcie

czynu, wyznaczającego przedmiot procesu, musi być rozumiane w sposób swoisty, uwzględniający wieloczynowy charakter tego występku (*por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 listopada 2004 r., V KK 272/04, OSNwSK 2004/1/2111, LEX nr 163223; zob. też: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 stycznia 2001 r., V KKN 504/00, OSNKW 2001/7-8/57, LEX nr 47616*).

Z tych względów konieczne stało się nie uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania (jak postulował w swojej kasacji Prokurator Generalny), ale – na podstawie art. 439 § 1 pkt 8 k.p.k. – uchylenie zaskarżonego orzeczenia i umorzenie postępowania w sprawie na mocy art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k.

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 637a k.p.k. w zw. z art. 636 § 1 k.p.k.